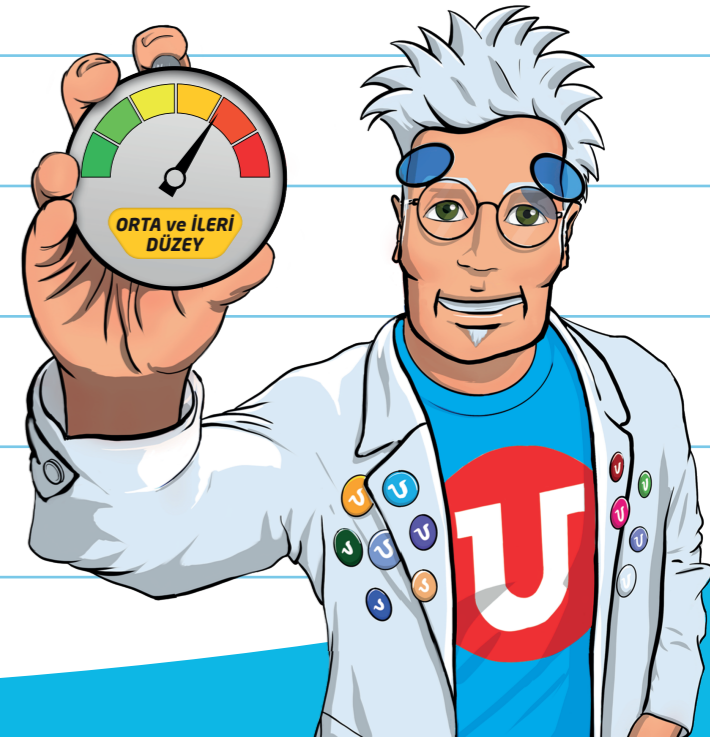

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Okuma

*(Hikâyede Anlatıcı Bakış Açıları, Anlatım
Biçimleri ve Teknikleri)*

OKUMA

(Hikâyede Anlatıcı Bakış Açıları,
Anlatım Biçimleri ve Teknikleri)

AÇIKLAMA

TARTIŞMA

ÖYKÜLEME

BETİMLEME

AÇIKLAMA

AMAÇ	İPUCU	ÖRNEK
Bilgi vermek	<ul style="list-style-type: none">• Ağırlıklı olarak nesnel bir anlatımla oluşturulur.• Tanım cümlelerinden yararlanılabilir.• Örneklerle yer verilebilir.• Sayısal verilerden yararlanılabilir.• Ders kitaplarında, ansiklopedilerde vs. başvurulur.	Platin, çok ağır, değerli, gümüş beyazı renginde yumuşak bir metaldir. Erime noktası oldukça yüksektir ve kimyasal etkilere karşı çok dayanıklıdır. Örneğin, havada akkor hâline gelinceye kadar ısıtıldığında bile yüzeyi parlaklığını korur. Kral suyunda kolayca çözünmekle birlikte kuvvetli asitlerden bile ender olarak etkilenir.

TARTIŞMA

AMAÇ

Ortaya atılan iddi-
anın doğruluğunu
kanıtlamak, karşı
çıkılan görüşü çü-
rütme

İPUCU

- Öznellik ağır basar.
- Karşı çıkılan görüşe yer verilebilir.
- Tanık göstermeye (alıntı yapma) başvuru-
labilir.
- Sözde soru cümlele-
ri içerebilir.
- Onaylatma anlamı
içeren soru cümlelerine
yer verilebilir.
- Bence, bana göre
gibi ifadeler bulunabilir.
- Çoğunlukla sohbet,
deneme gibi öğretici
metinlerde kullanılır.
- Genellikle eleştirel
bakış açısı hâkimdir.

ÖRNEK

“Türk şiiri tıkanı artık,
bizde büyük şair yetişmi-
yor.” biçiminde bir görüş var
son zamanlarda. Bu görüş-
şe asla katılmıyorum. Ben-
ce Türk şiirinde bir tıkanma
yok, aksine şiir okuyanlarda
bir tıkanıklık var. Özellikle
son yirmi otuz yılda çok şiir
yazıldı. Kitapçıların raflarına
bir göz atın, tonlarca şiir ki-
tabı göreceksiniz. Ayrıca şiir
dergilerinin sayısı neredeyse
iki yüzü buldu. Bizim genç-
liğimizde böyle dergiler pek
yoktu. Hem şiir okuma hem
de “Şiirimiz tıkanı!” diye
sızlanıp dur. Olmaz öyle şey!

ÖYKÜLEME

AMAÇ

Olay aktarmak

İPUCU

- Kişi, yer, zaman unsurları içerir.
- Merak uyandırır.
- Devinim(hareket) söz konusudur.
- Eylem cümleleri ağırlıktadır.
- Video kaydı gibidir.
- Roman, öykü, anı, masal vb. türler bu anlatım biçimiyle yazılır.

ÖRNEK

Bir adam, okyanus sahilinde yürüyüş yaparken denize telaşla bir şeyler atan birine rastlar. Biraz daha yaklaşıncaya bu kişinin, sahile vurmuş denizyıldızlarını denize attığını fark eder ve "Niçin bu denizyıldızlarını denize atıyorsunuz?" diye sorar. Toparladıklarını hızla denize atmaya devam eden kişi "Yaşamaları için" deyince adam şaşkınlıkla "İyi ama burada binlerce denizyıldızı var. Hepsini atmanıza olanak yok, sizin bunları denize atmanız neyi fark ettirecek?" der. Yerden bir denizyıldızı daha alıp denize atan kişi "Bak, onun için çok şey fark etti." yanıtını verir.

	AMAÇ	İPUCU	ÖRNEK
BETİMLEME	<p>İzlenim kazan- dırmak Sözcüklerle re- sim yapmak Görülen bir ye- rin, bir nesne- nin, kişinin vb. okurun zihnini- de canlanmasını sağlamak</p>	<ul style="list-style-type: none">• Görülen şey, ay- rıntılılarıyla verilir.• Nitelik bildiren sözcüklerden yarar- lanılır.• Gözleme yer veri- lir.• Görsel öğeler içe- rir.• Gezi yazısında, romanda, öyküde vb. öykülemeyle iç içe kullanılır.	<p>Bir an, köyü düşündü. Dam- ları kuru ot örtülü, kerpiç ev- ler... Gübre yığınları, gübre- yi eşeleyeni tavuk ve horozlar.. Yalınayak kızlar, oğlanlar... Kı- şın savrulan karlar altında göz alabildiğince beyazlık, bembeyazlık... Baharda öküz, camız böğürtüleri, eşek anırtıları...</p>

HİKÂYEDE ANLATICI VE BAKIŞ AÇISI

- Anlatıcı, hikâyedeki olayı anlatan kişidir.
- Anlatıcı, yazarın kendisi değil kurmaca bir kişidir.
- Hikâyede olaylar birinci veya üçüncü kişi anlatıcının ağzından anlatılır.
- Bakış açısı; anlatıcının hikâyedeki kişi, olay, yer ve zamanı ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutumdur.
- Üçe ayrılır:
 - Hâkim (Tanrısal / İlahi) Bakış Açısı
 - Kahraman (Ben) Bakış Açısı
 - Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı

HAKİM (TANRISAL/İLAHİ) BAKIŞ AÇISI

→ Anlatıcı, olaylara ve kahramanlara hâkimdir. Olayların nasıl gelişeceğini bilir ve görür. Olayları anlatırken kahramanların aklından geçenleri ve psikolojilerini yansıtır. Bu bakış açısında anlatıcı üçüncü kişidir.

Örnek:

Sahi o çocuk, yağmuru sever miydi? Birdenbire, yağmur bu hızla sürerse onu yarın göremeyeceği geldi aklına. Çocukla neden bu kadar ilgileniyordu? Neden eve döner dönmez kırmızı sarmallar çizerek ilerlemesini istediği eski öyküyü hemen daktilo-
dan çıkartmış, beyaz bir kâğıda bu tümceyi yazmıştı? Eleme işlemine faturalardan başlaması, somut bir odakta düğümlenmek anlamına da gelebilirdi. Her çocuğu sevmek gibi bir huyu yoktu. Başkileri çocuk olan öykülerin okuru tavlayıcı, ucuz bir özelliği olduğunu da bildiğine göre... Yani neden? Yaşamın içindeki bir boşluğu doldurma adına mı?

(Tomris Uyar, Akşam Alacası)

KAHRAMAN (BEN) BAKIŞ AÇISI

→ Olaylar, hikâye kahramanlarından birinin ağzıyla anlatılır. Olayları yaşayan kahraman, olaylar karşısındaki izlenim ve tutumunu kendi bakış açısıyla yansıtır. Bu bakış açısında anlatıcı birinci kişidir.

Örnek:

Nerede benim sokaklarım? Kunduralarımı çarptığım taşlar? Sol baş köşesinde yüzlerini kurtlar yemiş, süngerleşmiş kalın bir mertek, oradan bel veren evin ahşap duvarına destek olsun diye dayatılmış. (Yoktu bunlar eskiden). Ve sokağım. Hangi bir yanından baksam benim değil, benim çocukluğumun değil. Koşsam bu sokak o değil. Yıllardan sonra, yorgun geçen bir yolculukla, içli davetlerle beni bekleyen evime dönüyorum. Atım, sırtında günlerin yoluyla tökezleyerek, dermanının son kırıntılarını da harcayarak yanımda yürüyor. Yollarda bir yabancı insanlar. Şapkaları gözlerinin üstünde, gözleri Yusuf kuyusu, ürkek, çekingen, yağmurdan kaçır hâllerleriyle yanımdan.. Yanımdan ve bakmadan yıkıla yıkıla gidiyorlar.

(Rasim Özdenören, Ricat)

GÖZLEMCİ (MÜŞAHİT) BAKIŞ AÇISI

- Anlatıcı; gördüklerini, tanık olduklarını aktarır. Hikâye kahramanlarının aklından geçenleri bilmez. Anlatıcının anlatımı gördükleriyle sınırlıdır. Nesnel bir tutum sergilenir. Bu bakış açısında anlatıcı üçüncü kişidir.

Örnek:

Simitçiler sekiz on yaşlarında. Kara, kavruk, zayıf. Belli ki beslenme yetersizliği ile büyümüşler. Aynı mahallenin çocukları bunlar, aynı ağızla konuşuyorlar, belli ki taşradan henüz gelmişler. İki de yorgun ve aç. Vakit öğle üzeri. Parkın çeşitli noktalarında bulunan büfelerden döner, sucuk kokuları geliyor, önlerinden iri sandviçlerini ısıra ısıra kendi yaşlarında çocuklar geçiyor. Bezgin gözlerle etrafa bakıyor, bakmaktan usanıyorlar. Sonunda biri dayanamayıp:

— Hadi bir simit yiyelim, diyor.

ANLATIM TEKNİKLERİ

- Öyküleyici metinlerde gösterme, tahkiye etme, pastiş, parodi, diyalog, iç konuşma, bilinç akışı, geriye dönüş, iç çözümleme, özetleme ve ironi gibi anlatım tekniklerinden yararlanır.

GÖSTERME (SAHNELEME)

- Olaylar, kişiler, varlıklar okuyucuya doğrudan sunulur. Anlatıcı, okuyucu ile eser arasına girmez. Okuyucunun dikkati eser üzerinde yoğunlaşır. Bu teknikte kişilerin konuşmaları ve hareketleri yansıtılarak okuyucunun kendisini eserin kurmaca dünyasında hissetmesi sağlanır. Gösterme tekniği; diyalog, iç konuşma veya bilinç akışı şeklinde olabilir.
- **Diyalog** : Kahramanların karşılıklı konuşmalarına dayanan anlatım tekniğidir. Metne akıcılık kazandırır. Diyalog tekniğinde konuşmalar, kitabi değildir. Kahramanlar, sosyal statülerine uygun biçimde konuşturulur.

Örnek:

- Merhaba hemşerim ,dedi.
- Ooo! Merhaba ,dedim.

Tekrar işine daldı. "Hişt hişt" dedim. Aldırmadı. Bir daha "Hişt" dedim. Yine aldır-
madı. Hızlı hızlı "Hişt hişt hişt!"

- Buyur beyim ,dedi.
- Bir şey söylemedim ,dedim.

Küçük parmağını kulağına soktu. Kaşdı. Çıkarıp parmağına baktı. Belin sapına si-
ler gibi yaptı.

- Hişt hişt! ,dedim.

Yüzünü göğe kaldırdı. Kuşlara baktı. Denize baktı. Donup şüphe ile bana baktı.

- Bu sene enginarlar nasıl? ,dedim.
- İyi değil ,dedi.
- Baklayı ne zaman keseceksin?
- Daha ister, dedi.

(Sait Faik Abasıyanık, Hişt Hişt)

İÇ KONUŞMA (İÇ MONOLOG)

- Kahramanların içsel konuşmalarını aktarmaya dayanan anlatım tekniğidir. İç konuşma tekniğinde, kahramanın duygu ve düşünceleri sesli düşünme şeklinde yansıtılır. Bu anlatım tekniğinde kahraman, karşısında biri varmış gibi kendi kendine konuşur.

Örnek:

- Bu aralar herkesin dediğini yanlış anlıyorum. Neden acaba? Bir huzursuzluğum var desem yok. Sanırım yaşadıklarım insanların görünen yüzü ötesinde başka yüzleri de olduğunu, sözlerinin ardında zihinlerinde dönüp duran başka niyetler olduğunu gösterdi. Ama bunu genellemenin, herkese mal etmenin anlamı yok ki...

İÇ ÇÖZÜMLEME TEKNİĞİ

- Anlatıcı ve onun hâkim bakış açısıyla kurulan, anlatıcının kahramanın zihninden geçenleri okuduğu anlatım tekniğine iç çözümleme denir.

Örnek:

- Durakta beklerken yanındaki kadını fark etti. Onu daha önce bir yerlerde görmüş müydü? Yüzü çok tanıdık geliyordu. Belki gittiği bankada bir memurdu, belki de bir mağazada satış görevlisi. Kim bilir?

BİLİNÇ AKIŞI

- Bu teknikte de iç konuşmada olduğu gibi kişilerin iç dünyaları, zihinlerinden geçirdikleri doğrudan o kişilerin ağzından, kendi kendilerine konuşmaları şeklinde verilir.
- Kahraman anlatıcı ve bakış açısı söz konusudur ancak bilinç akışında iç konuşmadan farklı olarak cümleler arasında mantık ilişkisi zayıftır.
- Daha çok serbest çağrışım yoluyla bir düşünceden bir başka düşünceye atlanır.
- Bu teknikte dış dünyaya ait nesnelere, motiflere bilinçaltını harekete geçiren serbest çağrışım öğeleri olarak işlev görür.
- Bilinç akışı ile iç konuşma tekniği genellikle iç içe kullanılır.

Örnek:

Odadan, karım uyanmasın diye parmaklarımın ucunda çıkıyorum. Salonun penceresinden yağın karı izliyorum. Ankara'daki öğrencilik yıllarımda da üç arkadaşım-la kaldığımın evin penceresinin önüne bir sandalye koyar, dakikalarca karın yağışını izlerdim. Ev arkadaşım Cevdet sataşırđı. " İki şiir yazsan da bu romantikliğin işe yarasa bari." derdi. Sahi, Cevdet ne yapıyordur şimdi? Mezun olduktan sonra birkaç yıl görüştüğ, sonrasında aramızdaki iletişim koptu gitti. Hayat telaşı dostları koparıyor birbirinden.

UZMANLAR
YAYINLARI

GERIYE DÖNÜŞ TEKNİĞİ

- Yazarlar şimdiki zamanda yaşadıklarından eserlerinde şimdiki zaman ağır basar.
- Bu etkiyi azaltmak için geriye dönüş tekniği kullanılır.
- Yazar, anlatımında şimdiki zamandan geçmiş zamana dönüşler yapar.
- Tarihî romanlarda şimdiki zamanla o tarihsel dönemler arasında gidiş geliş olurken bu yöntem kişiler ve olaylar hakkında bilgi verilirken de kullanılabilir.
- Yazar karakterlerin, yerlerin ve olayların geçmişiyle ilgili bilgi vermeyi amaçlar.

PASTİS

→ Bir yazarın dil ve anlatım özelliklerine, düşüncelerine öykünme, o yolda yazma.

PARODİ

→ Ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütünü alaya alarak biçimini bozmadan ona bambaşka bir özellik vererek biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki yaratıldığı anlatım tekniğidir.